

Muizenvangst helpt verspreidingsatlas

Wat brengt de kat?

In november 2007 heeft de Zoogdierenwerkgroep Voorne van de KNNV in huis-aan-huiskrantjes mensen opgeroepen om per e-mail foto's in te sturen van muizen die door huiskatten zijn gevangen. In korte tijd leverde dit tientallen inzendingen op. Een nieuwe publicatie begin 2009 leidde opnieuw tot een groot aantal inzendingen, waarmee nieuwe kilometerhokken in de verspreidingsatlas van zoogdieren kunnen worden gevuld.

Jeroen Willemse

Waarom deze actie? In de Zuid-Hollandse werkatlas blijkt duidelijk dat er op de verspreidingskaarten van een aantal zoogdiersoorten nog flinke "witte plekken" staan. Meestal is op die plaatsen simpelweg nooit onderzoek naar het voorkomen van kleine zoogdieren gedaan. Van een soort als de huisspitsmuis zijn bijvoorbeeld maar enkele waarnemingen bekend van Voorne-Putten, terwijl het voor de hand ligt om aan te nemen dat de soort in dat gebied een relatief grote verspreiding heeft. Met behulp van de muizenvangst-foto's is getracht de verspreidingskaarten verder in te vullen.

Inzendingen Direct na publicatie van de oproep in huis-aan-huiskranten werden de eerste foto's ingestuurd. Alle inzenders kregen een persoonlijk antwoord, waarin werd uitgelegd hoe de soort op de foto te herkennen was. Het effect van de oproep duurt maar kort: vooral in de eerste twee weken na publicatie herinneren mensen zich dat de foto's kunnen worden ingestuurd en na die periode komen er maar zelden nieuwe inzenders bij. Het

bleek echter dat mensen die eenmaal een foto hadden ingezonden, nog maanden later met nieuwe foto's op de proppen kwamen. Zo hebben 21 kattenbezitters uiteindelijk 135 foto's ingestuurd, waarop 59 verschillende zoogdieren te zien zijn. Gemiddeld leverde elke inzender twee verschillende soorten aan. De actiefste inzender stuurde zelfs maar liefst zes soorten in!

De fotografeercapaciteiten van de kattenbezitters zijn niet altijd even goed. Dikwijls zijn de foto's onscherp of onderbelicht, maar in alle gevallen is het gelukt om de gefotografeerde soorten op naam te brengen. De meeste foto's zijn overigens niet prettig om naar te kijken: meestal zijn het afbeeldingen van onthoofde muizen, of staat er juist alleen een muizenhoofd op de foto. Bloederige ingewanden en vreselijke wonden helpen eraan te herinneren dat huiskatten niet altijd zachtzinnig te werk gaan bij het vangen van een prooi. De meeste foto's zijn daardoor helaas niet geschikt voor Zoogdier. Opvallend was echter dat er ook veel foto's binnen kwamen van muizen in en om het huis. Dergelijke

foto's, veelal uit de losse pols gefotografeerd, lenen zich beter voor publicatie bij dit artikel. Ook muizen in de schuur (al dan niet in een muizenval), muizen op de kast en muizen op de computertafel werden ingestuurd. Bij deze foto's kon eveneens in alle gevallen de soort met zekerheid worden vastgesteld.

De resultaten Het inzenden van foto's leverde 59 verschillende kleine zoogdieren op, verdeeld over tien verschillende soorten (zie tabel). Het bleek dat hierbij niet alleen muizen en ratten vertegenwoordigd waren, maar ook mol, dwergvleermuis en wezel. De bosmuis werd het meest ingestuurd: 22 van de 59 keer. Hierbij moet worden opgemerkt dat sommige eigenaren gedurende een lange tijdsperiode foto's van bosmuizen bleven insturen: de 22 inzendingen zijn afkomstig van slechts 14 verschillende adressen. Naast wezel en mol is de woelrat een opvallende waarneming. Hiervan werden vijf foto's ingestuurd, die van vier verschillende locaties afkomstig waren. Blijkbaar zijn woelratten makkelijk te vangen voor huiskatten, of



Gijs met muis. Foto Peter Twisk

misschien zijn ze lekker?

Het is uiteraard niet mogelijk om met het verzamelen van kattenvangstfoto's een betrouwbaar gebiedsdekkend beeld te krijgen van de verspreiding van kleine zoogdieren. Toch is het verzamelen van waarnemingen op deze manier waardevol, omdat hiermee atlas- of kilometerhokken kunnen worden gevuld op plaatsen waar meestal geen muizenonderzoek plaatsvindt, zoals dicht bebouwd gebied (een trouwe inzender woont bijvoorbeeld in een nieuwbouwwijk in Spijkenisse en heeft daar twee soorten verzameld) of juist een open agrarisch polderlandschap. Zelfs voor een soort als de bosmuis of de huismuis konden dankzij de actie enkele nieuwe hokken worden gevuld. Interessant blijft ook de verspreiding van een soort als de rosse woelmuis op Voorne-Putten. Deze is eigenlijk alleen bekend van de duinen en de binnenduinstrand en ook op de verwachtingswaardekaart van de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland blijft de verspreiding van de soort tot dit specifieke gebied beperkt. De kattenbezitters zijn over het hele eiland verspreid, maar de inzendingen van de rosse woelmuis zijn steeds afkomstig uit het reeds bekende gebied.

En dan nog de tijdsinzet. Het plaatsen van een oproep in de krant kost weinig tijd. Ook het beantwoorden van de e-mails met foto's hoeft niet veel tijd te kosten: vaak kan een standaard tekst worden gebruikt die gaat over de gefotografeerde soort. Het is leuk om te merken dat mensen die vaker een foto insturen zelf gaan meedenken over de soort die op de foto staat. Daardoor ontstaat een leuke e-mailwisseling die mensen –weliswaar op kleine

schaal– actief betreft bij het inventariseren van zoogdieren.

Woord van dank Voor het verzamelen van de gegevens wil ik graag de inzenders van de kattenfoto's hartelijk bedanken. Jan Alewijn Dijkhuizen en Kees Mostert zijn minstens zo belangrijk, want zij hebben intensief geholpen bij het op naam brengen van de ingestuurde soorten. Maar de allergrootste dank gaat uit naar het legertje van dappere 'veldwerkers': Alfred, Boris, Cocky, mijnheer Gijs, Joop, Lotje, Minetje, Mifune, Nel, Nozem, Petzl, Pinky, Pumba, Sam, Spot, Swieber, Tommy en Sid, die soms met tegenzin hun vangst moesten afstaan ten behoeve van de foto.

Naschrift: Kort na het inleveren van dit artikel aan de redactie van Zoogdier werd de auteur gebeld door een mevrouw uit Helvoetsluis. Haar kat had een vleermuis mee naar huis genomen. Het dier leefde nog en de vrouw wist niet goed wat ze ermee aan moest. Ze had het dier -op advies van een medewerker van de ge-

*meente- in een plastic bakje gedaan met een vochtige doek. Toen de vleermuis werd opgehaald, bleek dat het om een gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) ging. De vleermuis had een kleine wond in zijn zij, maar zag er verder gezond uit. Nadat het dier gevoed was met water en muggen (die met graagte naar binnen werden geschrokt) kroop de vleermuis weg onder het dakbeschot van het huis van de auteur. Een dag later was het dier gevlogen...*

Verder lezen?

- Mostert, K. en J. Willemsen, 2008: Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland, Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft (www.zwgzh.nl)
- Mostert, K. en J. Willemsen, 2009: Verwachtingskaart rosse woelmuis (*Microtus glareolus*), Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland (www.zwgzh.nl)

Bonte mol Je ziet niet vaak een levende mol. Soms zie je de grond bewegen en een molshoop ontstaan, soms zie je er ook wel eens schuifelend de weg oversteken of zwemmend een poldersloot. Met twee poezen, die geen mol-len lusten hebben maar ze wel vangen, hebben we ook wel eens een levende mol in huis. Maar nog nooit zag ik een koebonte mol tot de hond van de buurman deze doodbeet. Misschien zit er wel meer kleur onder de grond dan wij weten. Hij/zij is begraven in Naturalis in Leiden.

Niels Daan

Bonte mol in 2009 gevangen door de hond van de buurman (kmhok 39-54-35; RD- grid 157.9-429.9).

Foto Niels Daan

